

**ФОРМУВАННЯ РІВНЯ МОТИВАЦІЇ У СПІЛЬНИХ ДІЯХ
ФУТБОЛІСТІВ**

Войтенко Сергій, Рогаль Ірина, Чхань Аліна, Войтенко Діана

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Анотація

Актуальність теми. Розвиток рівня мотивації у спільній діяльності на досягнення високих спортивних результатів є одним з основних завдань футбольних команд, адже успіхи в цьому виді спорту залежать не тільки від високого рівня функціональних можливостей, але й від психологічних особливостей футболістів. **Мета дослідження** - перевірити ефективність програми «формування рівня мотивації у спільній спортивній діяльності футболістів 16-17 років». **Матеріал і методи.** Дослідження проводилося на базах 4-х футбольних команд КЗ ВОДЮСШ з футболу Вінниччини, (по 18 гравців, віком 16-17 років). Програма розрахована на 28 годин. **Методи дослідження:** аналіз наукової літератури, педагогічне спостереження; анкетування, психолого-педагогічне консультування, техніко-тактичні вправи, експертна оцінка, методи математичної статистики. **Результати дослідження та ключові висновки.** Після впровадження програми відбулися позитивні зміни у показниках мотивації до успіху у спільній діяльності футбольних команд. Показники середніх значень збільшилися в експериментальній групі: «А» на 6,86; «Б» на 5,7; «Г» на 5,73 одиниці. У контрольній групі «В» показники майже не змінилися (до 18,2 після – 18,5). Мотивація до уникнення невдачі у спільній спортивній діяльності засвідчила зниження показника у команд експериментальної групи: «А» на 4,5; «Б» на 3,29; «Г» на 3,62 одиниці. У контрольній групі «В» середнє значення майже не змінилося (до – 17,51, після – 17,16). Зафіксовано найбільші зміни за методом «психолого-педагогічного консультування» в експериментальній групі «А», де приріст показника «мотивації до успіху» збільшився від 17,02 до 23,88 одиниць, а також зниження показника «мотивація до уникнення невдачі» від 17,65 до 13,15 одиниць.

Ключові слова: футбольні команди, спортивна діяльність, психолого-педагогічне консультування.

Formation of motivation level in joint actions of players

*Voitenko Serhii,
Rogal Iryna,
Chkhan Alina,
Voitenko Diana*

Abstract

Development of motivation level in joint activity on achievement of high sports results is one of the main tasks of football teams, because success in this kind of sport depends not only on high level of functional capabilities, but also on psychological features of players. The purpose of the research is to check the effectiveness of the program «formation of motivation level in the joint sport activity of players of 16-17 years». **Material and methods.** The research was conducted on the bases of football teams SC VODUSSH on football Vinnicchyna, (4-teams of 18 players, age 16-17 years). The program is designed for 28 hours. **Methods of research:** Analysis of scientific literature, pedagogical observation; questioning, psychological-pedagogical advice, technical-tactical exercises, expert evaluation, methods of mathematical statistics. **Research results and key conclusions.** After implementation of the program there were positive changes in the indicators of motivation to success in the joint activity of football teams. The average figures increased in the experimental group: «A» - 6,86; «B» - 5,7; «G»- 5,73. In the control group "B" indicators have almost not changed (up to 18,2 after – 18,5). Motivation to avoid failures in joint sports activity has shown a decrease in the indicator in teams of experimental group: «A» - 4,5; «B» - 3,29; «G» - 3,62 units. In the control group "B" the average value has not changed almost (to 17,51 after – 17,16). The greatest changes were recorded in the method of "psychological-pedagogical consulting", in experimental group "A", where the increase of the indicator "motivation to success" increased (from 17,02 to 23,88) units, as well as decrease of the indicator "motivation to avoid failure" (from 17,65 to 13,15) units.

Keywords: Football teams, sports activities, psychological and pedagogical counseling.

Постановка проблеми. В експериментально-психологічних дослідженнях спільної діяльності спортивних команд було встановлено, що продуктивність опосередкована системою взаємовпливаючих чинників, які сприяють перетворенню групи індивідів (футбольну команду) в успішного суб'єкта спільних дій. Були виділені об'єктивні фактори, що впливають на процес спільної роботи: розмір групи, фізичне середовище, наявність спільної роботи, характер завдання, часово-просторова присутність, тощо [1, 2, 5, 7].

Розвиток рівня мотивації у спільній діяльності на досягнення високих спортивних результатів є одним з основних завдань футбольних команд, адже успіхи в цьому виді спорту залежать не тільки від високого рівня функціональних можливостей, але й від психологічних особливостей футболістів. Мотивація гравців у спільних діях команди є джерелом позитивних емоцій, поведінки та поліпшення когнітивного стану [8, 10, 11, 13].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема спільної діяльності спортивних команд широко представлена в дослідженнях, які послідовно демонструють наявність її сильних сторін, взаємодію спортсмен-спортсмен, спортсмен-тренер, групову ефективність, темперамент, психологічний клімат, згуртованість, мотивацію спортсмена тощо [4, 12, 16]

Один із ключових факторів успішної спортивної діяльності є взаємодія спортсмена зі своїм тренером. Виділялися положення згідно з якими психолого-педагогічна структура спортивної техніки сприяла формуванню соціально-значущих мотивів спортсмена і налаштувала його на результат [2, 6, 15].

Грунтуючись на аналізі наукової літератури, можна стверджувати, що успішна спортивна діяльність залежить від двох факторів: особистісних і психолого-педагогічних [8]. До таких можна віднести мотивацію у спільній спортивній діяльності, яка виступає центральним поняттям нашого дослідження. Мотивація у взаємодії спортсмен-спортсмен, спортсмен – тренер структурує їх обумовленість діяльності з метою прогнозування та отримання командного результату.

Так як виконання діяльності спрямоване на досягнення певної мети, для того щоб мотивувати футболіста на спільну діяльність необхідно, щоб мета цієї діяльності збігалася або включала в себе мету окремого гравця. Постановка цілей припускає, що правильно поставлена мета шляхом формування орієнтації на її досягнення слугує мотивуючим засобом для спортсмена [4, 14].

Мотивувати футболіста – значить зворушити найбільш важливі для нього інтереси і дати йому можливість, шанс реалізувати їх у процесі гри. Для мотивування команди на спільну діяльність слід визначити її згуртованість і націленість на спільну працю, її мораль і суперечності [16]. Якщо не мотивувати футболістів на спільну роботу в команді, то діяльність стає менш ефективною та може перерости в антипатію чи ненависть [5].

Мета дослідження. Перевірити ефективність програми «формування рівня мотивації у спільній спортивній діяльності футболістів 16-17 років».

Методи дослідження. Дослідження проводилося на базах футбольних команд КЗ ВОДЮСШ з футболу Вінниччини, (4-команди «А» - ФК Нива, «Б»

II. Науковий напрям

- Приме'р Нива, «В» - Могилів-Подільський, «Г» - Авангард; по 18 гравців у кожній, віком 16-17 років). Тривалість тренувальних занять для кожної групи розрахована на 28 годин. Для вирішення поставлених завдань був застосований комплекс методів: аналіз наукової та методичної літератури; анкетування за допомогою методик: опитувальник «Мотивація до успіху» і «Мотивація до уникнення невдачі» (Т.Елерса); психолого-педагогічного консультування; техніко-тактичні вправи; рухливі ігри; експертна оцінка тренерів; методи математичної статистики, оцінка зсуву показників за Т - критерієм Вілкоксона.

Результати дослідження. Програма «формування рівня мотивації у спільній спортивній діяльності футболістів» включала в себе три блоки.

Блок 1. Розвиток конкуренції в команді (заняття три рази на тиждень). Мета блоку – розвиток умінь вступати в конкурентну боротьбу з противником під час ігрової суточки.

Блок 2. Мотиваційний тренінг з вибору цілей (заняття два рази на тиждень). Мета блоку – підвищення результативності змагальної діяльності футболістів у спільних діях.

Блок 3. Комплексні методи індивідуального психолого-педагогічного консультування (одна консультація на тиждень). Мета блоку – проведення комплексних методів психолого-педагогічного консультування футболістів 16-17 років під час підготовки до гри.

До складу розвиваючої програми увійшли спеціально розроблені психолого-педагогічні завдання (консультування) та техніко-тактичні вправи [2].

За результатами порівняльного аналізу показників мотивації до успіху в спільній спортивній діяльності які оцінювались до та після проведення програми в ЕГ (А, Б і Г) і КГ (В), визначено ряд суттєвих зрушень (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Порівняльний аналіз показників мотивації до успіху у футбольних командах

Команда	Показник	До експерименту	Після експерименту	Т	р
		$\bar{x} \pm S$	$\bar{x} \pm S$		
Експериментальна група					
А	Середнє значення	17,02±0,96	23,88±0,9	1,00	<0,01*
Б	Середнє значення	16±0,40	21,7±0,4	1,00	<0,01*
Г	Середнє значення	15,37±0,03	21,1±8,1	1,5	<0,01*
Контрольна група					
В	Середнє значення	18,2±0,009	18,5±0,3	27,0	>0,05

Примітка: * – показники, які є достовірно відмінними за Т – критерієм, ЕГ (n = 6, T_{кр} (p ≤ 0,05) = 2, T_{кр} (p ≤ 0,01) = 0; середнє значення (n = 18, T_{кр} (p ≤ 0,01) = 32, T_{кр} (p ≤ 0,05) = 47).

Достовірність зрушень виявлено в ЕГ «А», за показниками: «середній рівень» (Т=2,0; р<0,05) футболістам вдалося опанувати знання й навички працювати організовано й докладати максимум зусиль для досягнення бажаного спільного результату; «помірно високий рівень» (Т=2,0; р<0,05)

II. Науковий напрям

покращилося власне самопізнання, самоконтроль й самовдосконалення професійного успіху; «дуже високий рівень» ($T=0$; $p<0,01$) особистісне зростання, підвищення рівня майстерності та компетентності; «середнє значення» ($T=1,0$; $T_{кр}=2$; $p<0,01$; $n=18$).

У команді ЕГ «Б» також зафіксовано зсув показників: «середній рівень» ($T=2,0$; $p<0,05$); «помірно високий рівень» ($T=2,0$; $p<0,05$) і «дуже високий рівень» ($T=1,5$; $p<0,01$), у футболістів проявляється сила волі, стійкість, самоконтроль і відповідальність за власні дії у спільних для команди завданнях; «середнє значення» ($T=1,0$; $T_{кр}=2$; $p < 0,01$; $n=18$).

Також зафіксовано зрушення за показниками ЕГ команди «Г», зокрема: «низький рівень» ($T=1,0$; $p<0,01$), збагачення особистісних професійно значущих якостей; «середній рівень» ($T=1,0$; $T_{кр} = 2$; $p < 0,01$) і «дуже високий рівень» ($T=0$; $T_{кр} = 0$; $p<0,01$), покращення мотивації у вирішенні спільних для команди завдань; «середнє значення» ($T=1,2$; $T_{кр}=2$; $p<0,01$; $n=18$).

Натомість у контрольній групі «В», де не застосовували заняття програми, достовірність зміщень у бік зростання не зафіксовано.

За порівняльним аналізом показників мотивації уникнення невдач у спільній спортивній діяльності також зафіксовано зсув показників табл. 4.2.

У команди ЕГ «А», зафіксована динаміка зниження оцінки за показниками: «дуже високий рівень» ($T = 0$; $p<0,01$); «помірно високий рівень» ($T=1,00$; $p<0,01$); «середній рівень» ($T=1,00$; $p<0,01$); «низький рівень» ($T=0$; $p<0,01$), та «середнє значення» ($T = 13,5$; $T_{кр}=32$; $p<0,01$; $n = 18$), що обумовлює у футболістів покращення самоконтролю, процесу саморегуляції та самоуправління, та передбачає пошук нових рішень і засобів досягнення мети.

У команди ЕГ «Б» зафіксовано зсув за показниками: «дуже високий рівень» ($T=1,5$; $p<0,01$); «середній рівень» ($T=2,00$; $p<0,05$); «низький рівень» ($T=1,0$; $p<0,01$), та «середнє значення» ($T=16,5$; $T_{кр}=32$; $p<0,01$; $n=18$), що вказує на волю футболістів долати перешкоди на шляху їх досягнення мети.

Таблиця 4.2

Порівняльний аналіз зміщень показників мотивації уникнення невдачі у футбольних командах

Команда	Показник	До експерименту	Після експерименту	Т	р
		$\bar{x} \pm S$	$\bar{x} \pm S$		
Експериментальна група					
А	Середнє значення	17,65±0,08	13,15±6,5	13,5	< 0,01*
Б	Середнє значення	17,08±0,1	13,79±6,5	16,5	< 0,01*
Г	Середнє значення	17,45 ± 0,03	13,83±6,2	14,00	< 0,01*
Контрольна група					
В	Середнє значення	17,51±0,01	17,16±0,13	116,0	> 0,05

Примітка: * – показники, які є достовірно відмінними за T – критерієм, ЕГ ($n = 6$, $T_{кр} (p \leq 0,05) = 2$, $T_{кр} (p \leq 0,01) = 0$; середнє значення ($n = 18$, $T_{кр} (p \leq 0,01) = 32$, $T_{кр} (p \leq 0,05) = 47$).

Зафіксовано зсув даних у ЕГ «К», за показниками: «дуже високий рівень» ($T=1,0$; $p<0,01$); «помірно високий рівень» ($T=2,00$; $p<0,05$); «середній рівень» ($T=2,00$; $p<0,05$); «низький рівень» ($T=1,0$; $p<0,01$) та «середнє

значення» ($T=14$; $T_{кр}=32$; $p<0,01$; $n=18$), що характеризує мотивацію команди до досконалості спільного прийняття рішень відповідно до поставленої мети.

Натомість, отримані результати показників мотивації уникнення невдач у спільній спортивній діяльності КГ команди «В» дають підстави стверджувати, що зсуву даних показників не відбулося.

Експертна оцінка тренерів виявила відмінності в мотивації до успіху та невдач у воротарів, захисників, півзахисників і нападників ЕГ, на відміну від КГ, з якою не проводився педагогічний експеримент. Отже, мотивація у спільній спортивній діяльності футболістів була оптимізована на досягнення кращої і ефективної ігрової діяльності. З цього випливає, що такі методи можна рекомендувати для використання в систематичній підготовці футболістів у командах. Однак порівняльний аналіз суджень експертів і результати психодіагностики показали, що найбільш ефективним і комплексним є метод психолого-педагогічного консультування, тому що турбує широке коло факторів зовнішньої та внутрішньої обумовленості ігрової діяльності футболістів 16-17 років, підвищуючи мотивацію і впевненість, знижуючи тривогу.

Таким чином, порівняльний аналіз показників «мотивація до успіху» і «мотивація до уникнення невдач» у спільній спортивній діяльності футбольних команд у віці 16-17 років в експериментальній групі до і після проведення педагогічного експерименту зафіксував позитивну динаміку зсуву даних показників.

Дискусія. Специфіка футболу як командного виду спорту полягає в тому, що існують певні внутрішньо-командні потреби взаємодії її учасників. Наприклад, потреба в спілкуванні та встановленні емоційних зв'язків, в повазі і визнанні, що пов'язано з рівнем міжособистісних взаємин у команді, тощо [13].

Можна стверджувати, що для формування мотивації на досягнення високих спільних спортивних результатів потрібна цілеспрямована психологічна робота, яка і визначатиме успішність футбольної команди. Ця робота повинна бути реалізована в спеціальному психолого-педагогічному супроводі в процесі навчання в дитячо-юнацьких спортивних школах [6].

Науковці стверджують, що спільна діяльність – це специфічний вид активності двох або більше індивідів, спрямована на вирішення поставленої мети, шляхом повної або часткової взаємодії. Для того щоб мотивувати людину на спільну діяльність необхідно зрозуміти, що таке мотивація загалом. Мотивація в психології визначає психофізіологічний процес, керуючий поведінкою людини, що задає її спрямованість, організацію, активність і стійкість, здатність дією задовольняти свої потреби [2, 14].

У сучасних умовах важливо правильно розуміти мотиваційну структуру спортсмена, який присвятив себе футболу. Бо від цієї оцінки залежить особиста мотивація спортсмена, яка визначатиме його досягнення та успіхи у футбольній кар'єрі. В основі педагогічної діяльності тренера лежать психолого-педагогічні виміри що характеризують особистісні якості футболістів. Тренеру необхідно володіти не тільки теорією та методикою навчання, але й вміти встановлювати психологічний контакт зі спортсменом у процесі його навчання [11].

Психолого-педагогічні засоби та методи формування мотивації у спільній діяльності футбольних команд є складовими взаємовідносин у системі «спортсмен – спортсмен», «спортсмен – тренер» [13, 15]. Необхідно враховувати й властивості футболіста, особливості формування його нервової системи, вікові зміни, що підтверджує результати нашого дослідження.

Висновки. Порівняльний аналіз середніх значень мотивації до успіху у спільній діяльності футбольних команд до та після експерименту в ЕГ і КГ засвідчує, що в ЕГ команди «А» відбувся зсув на 6,86 одиниць (до експерименту 17,02, після – 23,88), у команди «Б» на 5,7 одиниць (до 16,0, після – 21,7), у команди «Г» на 5,73 одиниць (до 15,37, після – 21,1). У КГ «В» середнє значення майже не змінилося (до 18,2, після – 18,5). Це свідчать про надійність педагогічного експерименту, щодо підвищення мотивації до успіху у спільній спортивній діяльності футбольних команд.

Зафіксовано зсув показників середнього значення мотивації до уникнення невдачі у спільній спортивній діяльності. У футболістів ЕГ команди «А» (до експерименту 17,65, після – 13,15), що засвідчує зниження показника на 4,5 одиниці, у команди «Б» на 3,29 одиниці (до 17,08, після – 13,79), у команди «Г» на 3,62 одиниці (до 17,45, після – 13,83). У футбольній команді контрольної групи «В» середнє значення майже не змінилося (до 17,51, після – 17,16).

Відповідно отриманих даних, можна стверджувати, що найбільші зміни зафіксовано в командах із застосуванням методу тренування «психолого-педагогічного консультування». У ЕГ команді «ББ» зафіксований найвищий приріст показника «мотивації до успіху» (від 17,02 до 23,88) одиниць, а також зниження показника «мотивація до уникнення невдачі» у спільній спортивній діяльності (від 17,65 до 13,15) одиниць.

Перспектива подальших досліджень вбачається у визначенні причини конфліктної поведінки в процесі підготовки кваліфікованих футболістів.

Список літературних джерел

1. Вознюк Т.В, Свірщук Н.С, Галайдюк М.А. (2021). Формування внутрішньої мотивації до рухової діяльності учнів середніх класів при вивченні варіативного модуля «Баскетбол». *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. пр. Вінниця. 11(30).* 15-27.
2. Войтенко С.М. (2022). Засоби регуляції спільної діяльності спортивних команд: Монографія. Вінниця: ВДПУ. 211 с.
3. Войтенко С.М. (2015). Методика підвищення групової ефективності спортивних команд : навч.-метод. посіб. Вінниця: ОЦ ВНАУ. 122 с.
4. Войтенко С.М. (2019). Психологічні основи формування групової ефективності в малих групах. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. пр. Житомир, 8 (27).* 329 – 336.

References

1. Vozniuk T.V, Svirshchuk N.S, Halaidiuk M.A. (2021). Formuvannia vnutrishnoi motyvatsii do rukhovoi diialnosti uchniv serednikh klasiv pry vyvchenni variativnoho modulia «Basketbol» [Formation of internal motivation for motor activity of middle school students in the study of the variable module "Basketball"]. *Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii: zb. nauk. pr. Vinnytsia. 11(30).* 15-27.
2. Voitenko S.M. (2022). Zasoby rehuliatcii spilnoi diialnosti sportyvnykh komand [Means of regulating the joint activities of sports teams]: Monohrafiia. Vinnytsia: VDPU. 211 s.
3. Voitenko S.M. (2015). Metodyka pidvyshchennia hrupovoi efektyvnosti sportyvnykh komand : navch.-metod. posib. Vinnytsia [Methods of increasing

5. Войтенко С.М., Перепелиця М.О., Свірщук Н.С. (2020). Соціально-психологічні умови становлення суб'єктності малих груп (спортивних команд). *Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Фізичне виховання та спорт. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика»*. 2. 113-120.
6. Гринь О.Р. (2015). Психологічне забезпечення та супровід підготовки кваліфікованих спортсменів: навч. посіб. Київ : Олімпійська література, 276 с.
7. Журавлев А.Л., Нестик Т.А. (2010). Психология управления совместной деятельностью: новые направления исследований. М.: Ин-т психологии РАН. 248 с.
8. Ильин Е.П. (2008). Мотивация и мотивы. СПб.: Питер, 560 с.
9. Кенани Слим Бен Рида. (2005). Индикаторы психологического климата спортивной команды [автореферат]. Киев. 21 с.
10. Колосов А.Б. (2007). Когнітивний ресурс підвищення стрес-стійкості кваліфікованих спортсменів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 232 с.
11. Костюкевич В.М. (2016). Управление тренировочным процессом футболистов в годичном цикле подготовки. 2-е изд., дополненное и доработанное. Киев : КНТ. 683 с.
12. Ложкін Г.В., Драчук А.І, Костюкевич В.М. (2006). Психологічний клімат спортивної команди: навч.-метод. посіб. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 113 с.
13. Проценко Г.В. (2010). Стиль спілкування тренера як фактор успішності сумісної діяльності у спортивній команді (на прикладі юних волейболісток) [автореферат]. Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. Київ. 20 с.
14. Самойлов Н.Г., Казаков Д.А. (2012). Роль потребностно-мотивационных ориентиров волейболисток в сплоченности команды и успешности их спортивной деятельности. *Слобожан. наук.-спорт. вісн.* 1. 166 – 170.
- group efficiency of sports teams]: OTs VNAU. 122 s.
4. Voitenko S.M. (2019). Psykhologichni osnovy formuvannia hrupovoi efektyvnosti v malykh hrupakh [Psychological bases of group efficiency formation in small groups.]. *Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii: zb. nauk. pr. Zhytomyr.* 8 (27). 329 – 336.
5. Voitenko S.M., Perepelytsia M.O., Svirshchuk N.S. (2020). Sotsialno-psykhologichni umovy stanovlennia subiektnosti malykh hrup (sportyvnykh koman) [Socio-psychological conditions for the formation of the subjectivity of small groups (sports teams)]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu: Zbirnyk naukovykh prats. Fizychno vykhovannia ta sport. Zaporizhzhia: Vydavnychiy dim «Helvetyka»*. 2. 113-120.
6. Hryn O.R. (2015). Psykhologichne zabezpechennia ta suprovid pidhotovky kvalifikovanykh sportsmeniv [Psychological support and support of training of qualified athletes]: navch. posib. Kyiv : Olimpiiska literatura, 276 s.
7. Zhuravlev A.L., Nestik T.A. (2010). Psychology of joint activity management: new directions of research [Psykhologhiya upravleniia sovместnoi deiatelnosti: novye napravleniia yssledovanyi]. М.: Institute of Psychology. RAS. 248 p.
8. Ylyn E.P. (2008). Motyvatsiia y motyvy [Motivation and motives] SPb.: Pyter. 560 p.
9. Kenany Slyn Ben Ryda. (2005). Yndykatory psykhologhycheskoho klymata sportyvnoi komandy [avtoreferat] [Indicators of the psychological climate of the sports team]. Kyev. 21.
10. Kolosov A.B. (2007). Kohnityvnyi resurs pidvyshchennia stres-stiikosti kvalifikovanykh sportsmeniv [Cognitive resource to increase the stress resilience of skilled athletes]: dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.07. Kyiv. 232 s.
11. Kostiukevych V.M. (2016). Upravleniye trenirovochnym protsessom futbolystov v hodychnom tsykle podhotovky [Management of the training process of football players in the annual training cycle]. 2-e yzd., dopolnennoe y dorabotannoe. Kyev : KNT. 683 p.

15. Технології психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності: кол. моногр. [Т.В. Петровська, В.І. Воронова, О.Р. Гринь та ін.]; за заг. ред. Т.В. Петровської. Київ.: Видавець Позднішев, 2021. 166 с.
16. Шериф Сархан. (2012). Детерминанти психологічної сплоченності в спортивній команді : (на прикладі футболу) [автореферат]. Київ. 18 с.
12. Lozhkin H.V, Drachuk A.I, Kostiukevych V.M. (2006). *Psykholohichniy klimat sportyvnoi komandy* [Psychological climate of a sports team]: navch.metod. posib. Vinnytsia: VDPU im. M. Kotsiubynskoho. 113 s.
13. Protsenko H.V. (2010). *Styl spilkuvannia trenera yak faktor uspishnosti sumisnoi diialnosti u sportyvniy komandi (na prykladi yunykh voleibolistok)* [avtoreferat] [Coach communication style as a factor in the success of joint activities in a sports team (on the example of young volleyball players)]. *Nats. un-t fiz. vykhovannia i sportu Ukrainy*. Kyiv. 20 s.
14. Samoilov N.G, Kazakov D.A. (2012). *Rol potrebnostno-motivatcionnykh orientirov voleibolistok v splochnosti komandy i uspishnosti ikh sportyvnoi deiatelnosti* [The role of need-motivational guidelines of volleyball players in the cohesion of the team and the success of their sports activities]. *Slobozhan. nauk.-sport. visn. 1*. 166 – 170.
15. Tekhnolohii psykhologo-pedahohichnoho suprovodu ta rozvytku subiektiv sportyvnoi diialnosti [14. Technologies of psychological and pedagogical support and development of sports entities]: kol. monohr. [T.V. Petrovska, V.I. Voronova, O.R. Hryn ta in.]; za zah. red. T.V. Petrovskoi. Kyiv.: Vydavets Pozdnyshev, 2021. 166 s.
16. Sherif Sarkhan (2011). *Sotsialno-psykhologichni osoblyvosti hrupovoi zghurtovanosti sportsmeniv*. [Sotsialno-psykhologichni osoblyvosti hrupovoi zghurtovanosti sportsmeniv] *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia: zb. nauk. prats. Dnipropetrovsk. 2*. 75 – 79.

DOI: 10.31652/2071-5285-2022-13(32)-151-159

Відомості про авторів:

Войтенко С. М.; orcid.org/0000-0003-0025-1064; serhii.voitenko@vspu.edu.ua;
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, Вінниця, 21000, Україна.

II. Науковий напрям

Рогаль І. В.; orcid.org/0000-0001-6670-9117; i.rohal@vtei.edu.ua; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, Вінниця, 21000, Україна.

Чхань А. А.; orcid.org/0000-0003-0025-1064; chkhanalina@vntu.edu.ua; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, Вінниця, 21000, Україна.

Войтенко Д. С.; orcid.org/0000-0002-5108-9776; voytenkosm@ukr.net; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, Вінниця, 21000, Україна.